

בבא קמא קטו

משה שווערד

1. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף קטו עמוד א

ה] רב זביד אמר כגון שנתיאשו הבעלים ביד לוקח ולא נתיאשו ביד גנב וכו' - מקשים הפנ"י והחזו"א [ב"ק סימן טז - ה] שיוצא לפי רב זביד אליבא דרב דהכא קונה היאוש אחר השינוי רשות, וקשה דלעיל [סח א] אמר רב זביד בשם רב שיאוש כדי קני וא"צ שינוי רשות.

- [1] ומתמצים הפנ"י והחזו"א דלעיל קאמר דקני מיהו בעי להחזיר דמים, והכא כיון שאיכא שינוי רשות פטור לגמרי.
- [2] עוד מתרץ הפנ"י דנקט יאוש ושינוי רשות לרבותא לר' יוחנן, שאע"פ שהיה גם שינוי רשות סובר ר' יוחנן שהלוקח לא קנה.
- [3] האו"ש [גזילה ב - ג ד"ה ובהא] מתרץ שהכא רב אמר בשם רבו ר' חייא, ורב עצמו חולק וס"ל שיאוש כדי קני.

2. שערים מצויינים בהלכה

ושינוי רשות. הקשה בשו"ת חת"ס (ח"מ סי' נו) איך יועיל שינוי רשות לקנות גוף החפץ, הא קי"ל (תמורה ד:) כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד, אי עביד לא מהני, וכתב שצריכים לומר כתירוף המ"מ (גזילה פ"א ה"ט) משום דגלי רחמנא בשינוי מעשה דמהני אע"ג דאמר רחמנא לא תעביד, ה"ה שינוי רשות.

3. שערים מצויינים בהלכה

מפרש באמרי הצבי (סי' רח-ה) דפליגי אי יאוש מטעם מתנה או מטעם הפקר, דר' יוחנן משמיה דר"י דסובר שינוי רשות ואח"כ יאוש לא קנה, הוא משום דס"ל דיאוש הוא מטעם מתנה, וא"כ הלוקח זוכה מן הגנב, וזה דוקא אם בשעה שהגנב מכרו להלוקח היה לאחר יאוש, אז מצי המכירה לחול, אבל אם מכר קודם יאוש, אין מקום להמכירה לחול, דלא הוי עוד של הגנב, והו"ל כאילו מכר דבר שאינו ברשותו, וא"כ כמה קנה הלוקח אח"כ כשנתיאשו הבעלים, ורב ס"ל יאוש מטעם הפקר, וא"כ הלוקח לא זכה מן הגנב, אלא מן ההפקר, וכל אדם אסור לזכות בו משום פסידא דגנב. וא"כ צריך שבשעת היאוש יהא קיימא החפץ בחצירו של הלוקח, ואז קונה מן ההפקר, וא"כ דל הש"ר מה שהיה קודם יאוש, ורק הואיל והיה יאוש, ואחר היאוש צריך לעשות קנין מחדש או שיהא בחצירו, וא"כ לעולם הוי יאוש ואח"כ שינוי רשות.

שינוי רשות ואח"כ יאוש לא קני. כתב בנתיבות (סי' שנג סק"ב) לפרש מש"כ הש"ך (שם סק"ד) להלכה דשינוי רשות קודם יאוש לא קנה, כיון דקי"ל כאב"י [כ"מ כא:]: דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, וכונתו הוא, דקשה מאי מקשה על אב"י מהא דגנב וגזלן, הא י"ל דאב"י ס"ל דשינוי רשות ואח"כ יאוש מהני, ומשו"ה בגנב וגזלן אף דבשעת נתינה לזה הוי יאוש שלא מדעת דלא הוי יאוש, מ"מ כשנתודע אח"כ להנגזל ונתייאש, הא הוי ש"ר ואח"כ יאוש דמהני, אלא ודאי דהא בהא תליא, דלאב"י יאוש שלא מדעת לא מהני, מטעם דבאיסורא אתי לידיה, ממילא ג"כ ש"ר ואח"כ יאוש לא מהני מה"ט, ועי"ש מה שהאריך עוד. ועי' מה שכתבנו במס' ב"ב (מד. ד"ה דדוקא).

4. שערים מצויינים בהלכה

קאמר לשמעתייה בסתמא ולא משמיה דרביה אית לן למימר דמסתמא תורת רביה היא, ומקשינן מזה על זה, כאלו חד מינייהו אמרן לתרווייהו, וכדמוכח נמי בגמ' כאן. וכבר הארכנו מזה לעיל (סז: ד"ה רבא) עי"ש. וכ"כ ביד אליהו (כללים אות ס-טז) דהא דפריך מרב אדרב הונא, משום שרב הונא תלמיד דרב הוה, ומסתמא לא פליג ארב, וכ"ה במס' סנהדרין (ו:).

והא רב הונא תלמידיה דרב הוה וכו'. כתבו התוס' במס' שבועות (מב. סוד"ה כל מילתא) דהא דפריך מר' חייא אדרבי, לפי שתלמידו היה, וכן מצינו במס' שבת (קכח.). וכ"כ ביד מלאכי (סי' תרסג) דכל תלמיד דקאמר שמעתתא משמיה דרביה מהימנינן ליה וחשוב לן כאילו נפק מפומא דרביה בהדיא, וגדולה מזו, דאף היכא דהתלמיד

ועי' בשו"ת מנח"א (ח"ד סי' ו) שמפרש לפמ"ש"כ הרמ"א (סי' רמב ס"ג) דמותר לתלמיד לחלוק על רבו, היכא דנוגע לדין של תורה ופסק הלכה נע"י בתה"ד (פ"כ סי' רלח) דאם צורתא דשמעתא משמע כדברי התלמיד למה לא יחלוק על רבו, כך היתה דרכה של תורה מימי התנאים. ועי' בש"ך (שם סק"ג) ובפת"ש שם, דבע"כ הפירוש בגמ' כאן בדרך שאלה, וכי יחלוק לכתחלה על רבו, הלא מפני אהבת כבוד רבו ראוי לפסוק כוותיה, ואם היה לו איזה ראיה ברורה לסתור דברי רבו דאז מותר, איה אפוא הראיה זאת. וע"ע מה שהארכנו במס' קידושין (לא: ד"ה ולא מכריעו).

5. שערים מצויינים בהלכה

אם גנב מפורסם הוא לא עשו בו תקנת השוק. הטעם לזה מפרש המרדכי (סי' קסה) בשם הראב"ן, משום דלא איבעי ליה למזבן מגנב מפורסם, וכיון דזבן מיניה איהו אפסיד אנפשיה, וחייב להחזיר ללוקח את דמיו. וכ"כ בסמ"ע (סי' שנו סק"ו) דלא היה לו לקנות ממנו דבר, דמסתמא הנמצא בידו גנוב הוא. עוד כתב שם, דצריך עדים שקנאן מגנב מפורסם, ואם אין עדים, עשו בו תקנת השוק, ולא יחזיר לו הדמים.

6. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף קטו עמוד א

[יב] אמר רבא אם גנב מפורסם הוא לא עשו בו תקנת השוק - כתבו הראב"ד והרשב"א דכל גזלן לא עשו בו תקנת השוק כיון שהוא כמו גנב מפורסם, שהכל רואים שהוא גזול. אבל הרמב"ם [גזילה ה - ז] כתב שגם בגזלן יש חילוק בין גזלן מפורסם לאינו מפורסם. המ"מ מביא דיש חולקים וס"ל שגזלן הוא כגנב מפורסם כיון שיוצא קול לגזילה.

7. שערים מצויינים בהלכה

והא חנן בישא דמפורסם הוה. כתב בלחם
אבירים, אין להקשות וכי גברא אנברא
קא רמית, דרב גדול בדורו הוה, ומקשינן
מיניה לאמוראי אחריני נעי ברשיי לעיל לג:
ד"ה ה"ג, ובמס' ביצה ט. ד"ה והאמרן, וה"נ לרבא
מקשה עם סברת רב. ועי' בחי' תלמיד

8. תוספות מסכת בבא קמא דף קטו עמוד א ד"ה והלכתא בכולהו

והלכתא בכולהו עשו בו תקנת השוק - נ"ל דלא קאי אלא אהני דפליגי בהו אמוראי אמיר ומר זוטרא [רבא
ורב ששת] דאתו לפסוק כמ"ד עשו בו תקנת השוק אבל אמילתא דרבא דגנב מפורסם דלא פליג עליה שום
אמורא לא קאי.

9. ספר ים של שלמה - בבא קמא פרק י אות לד

אבימי בר נאווי חמוה דרבינא... ושמעין מכאן, רב שהוא מומחה, ובא אחד לפניו לדון על קרוב הרב, שהוא
פסול לו לדון, מ"מ יכול הרב לדונו, מאחר שהוא תובעו לפניו, הרי הוא מכשירו, כעובדא דהכא, דרבינא
דן חמוה לפי שהאחר בא עליו בדין לפניו. ואף שהדבר פשוט, מי שקבלו עליהם שיכול לדון, רק שמקצת
רבנים מונעים עצמם משום חסידות, ובסיבה זו נלקה הדין. על כן כתבתי דשפיר יכול לדון, כמו שדן
רבינא לחמיו:

10. שערים מצויינים בהלכה

יאיר שהרבה להקשות על זה. ועי' בשו"ת
שו"מ (מהר"ד ח"ג סי' קכ) שדחה ראית
היש"ש, דדוקא כמה שתלוי בטענת ב"ד
שייך לומר שהקרוב יחפש לחזק טענת בע"ד
קרובו, כיון שתלוי בשיקול דעתו וסברתו,
אבל בדבר שאינו תלוי בטענות, וכהמעשה
כאן אי שייך תקנת השוק בדי' זווי בתראי,
וא"כ מה נפק"מ אם זה קרובו, דהדין לא
ישתנה חלילה בשביל שהוא קרובו, [ועי"ש
שהביא ראיה נכונה לזה, דאבימי חמיו שאל
לו איך הדין, וכדרך ששואלין הוראת איסור
והיתר, דהוא לכדו בא לשאול, ורבינא השיבו
שקול זונך והדר גלימא, הרי שהיה מדבר
עם חמיו, דאל"כ הו"ל לפסוק שהלה יתן לו
די' זווי.]

11. ברכת אברהם

ודלמא גלימא זכורו זווי קמאי יכזב גלוי וכי והלכתא
כרז כהן. כהן יש לדון בכל אופן שיש ספק בתקנת
השוק איך דנין לי' אם נימא דמספק אי"ל להוליא כחפן בני
לשגס או דמספק אי"ל לשלם.
ונראה דזכר זה חולה במחלקת רשיי ורמז"ס ציטוד גזר
תקנת השוק. פי לשון רשיי צדי"ס ורי יוחנן וכי

מאחר שישלם הגניבה יחצב מעותיו מצעה"צ דמשמע מלשון זה דהגניבה לריך ליתן לו גס קודם שמשלם לו אלא שיכול לתצוב מעותיו. ולפי"ז התקנה שיהצב מעותיו, וספק תקנה אין לו תצובה מספק. אצל לשון הרמב"ם צפ"ה מהל' גניבה הל"ז הרי זה נוטל הדמים מצעה"צ ואח"כ מחזיר הגניבה, אח"כ היכי דכוח ספק אח"כ הוא המוחזק שאינו נותן הגניבה אח"כ נותן לו דמים.

ולשון הגמ' שקול זחך והדר גלימי משמע כרמז"ס וכן לקמן ויחזי ל"י לרצ מחזיר מאה ועשרין זוזי ושקיל ספרים משמע כן. וכן לשון שרי עביטך לעיל משמע כן, ועי' צמ"ק צ"ס הרמ"ה דמגשון עביטך דייק כן שכתב וש"מ דלא מפיקין ל"י מידא דלוקח עד דיהיב ל"י צטה"צ דמיו עכ"ל. וכן דפסק כרצ כסן דמשמע נגד פסק דרבינו, דמקבל החפץ צלי לשלם כנוס, אע"ג דאמר בלשון ספק לכאור' משמע כרש"י, מיהו י"ל דהלכתא דנז זה של רצ כסן הוא נכון ול"ה ספק, ועי"ל דצמקום ספק כוונת א"ס הי' מכירה, ע"ז ליכא תקנת השוק כלל.

12. דף על הדף מסכת בבא קמא דף קטו עמוד א

בגמ': תקנת השוק.

יש לעיין בתקנה זו האם תיקנו חז"ל שהחפץ קנוי ללוקח והבעלים יכולים לפדותו או שהחפץ הוא של הבעלים ותיקנו חז"ל שהבעלים צריך לשלם דמי החפץ. והנה בשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' ק"כ) תולה זאת במחלוקת הטור ורש"י, דהטור (בסי' שנו"ו) כתב שתיקנו חכמים שאין הלוקח צריך להחזיר החפץ עד שיתן לו מעותיו, משמע מזה שהלוקח הוא הבעלים ונחשב שלו לכל דבר רק אם הבעלים נותנים לו דמי החפץ חייב ליתן לו, ורש"י (בד"ה ורבי יוחנן) כתב מיהו לאחר שישלם הגניבה יתבע מעותיו מבעל הבית, משמע מזה שהחפץ הוא של הבעלים ולכן צריך קודם להחזיר החפץ ואח"כ יכול לתבוע מעותיו. ומסיק הדובב מישרים להלכה כדעת הטור שהחפץ קנוי ללוקח.

עוד נפ"מ בין רש"י להטור י"ל, בשנודע ללוקח שהחפץ גנוב האם מותר לו להשתמש, לדעת הטור מותר לו להשתמש כי החפץ קנוי לו, ולדעת רש"י אסור.

אמנם יל"ע בדברי הטור, הרי מעיקר הדין הי' צריך הלוקח להחזיר החפץ לבעליו בלי שיצטרכו הבעלים לשלם עבורו, וא"כ מהיכ"ת נימא שחז"ל עשו תקנה גדולה כזו שיהא קנוי ללוקח, די בזה שתיקנו שהבעלים צריך לשלם דמי ההוצאות של הלוקח.

ועוד יל"ע דאי' במשנה (קיד ב) נשבע הלוקח כמה הוציא ויטול (ועי' רמב"ם פ"ח ה"ו מהל' טוען שזה דין של כל הנשבעים ונוטלין), ולכאור' לדעת הטור למה צריך הלוקח לישבע, הלא הוא המוחזק והבעלים המוציא, וא"כ יביא הבעלים ראי' שאינו כדברי הלוקח.

ועל כן נראה שאין כונת הטור שהחפץ קנוי, אלא כדברי הרמ"ה הובא בשיטמ"ק כאן, וז"ל זיל שרי עביטך כלומר לך ותן לו מה שהוציא והתר המשכון מידו, וש"מ דלא מפיקין ל"י מידא דלוקח עד דיהיב ל"י בעה"ב דמיו עכ"ל, דהיינו שאע"פ שאין הלוקח חייב להחזיר החפץ עד שהבעלים יתן דמיו, אבל הרי הוא בגדר משכון אצל הלוקח וכלשון הגמ' "עביטך", ולפי"ז א"ש דצריך לישבע כמו כל משכון. [אמנם גם אם נימא שזה משכון ביד הלוקח, י"ל שכ"ז שלא נודע לו שהוא גנוב תיקנו חז"ל שיהא שלו לענין לקיים מצות שצריך שיהא לכם]. (הרה"ח רי"מ ניימן שיח' - ב"ב)

13. שערים מצויינים בהלכה

ותמנן מנרשאה. כתבו התוס' לעיל (צד: ד"ה
בימי) דהא דתיקן רבי (שם) שאין
מקבלין מן הגולנים, היינו דוקא לדורו, דהא
מעשים בכל יום שמקבלין מן הגולנין, ודנין
דיני גזילות. ובשטמ"ק (שם) כתב בשם ה"ר
יהונתן, דכל המעשים הנמצאים בתלמוד
שהיו כופין את הגולנים לשלם, לא קשיא
להאי ברייתא דאמר שאין מקבלין מהן, שלא
תקנו זאת התקנה אלא לשבים ברצונם, כדי
שישימו על לבם וילמדו שאר הגולנין. וכ"כ
בשם הרמ"ה, דכי עבוד רבנן תקנתא לבעלי
תשובה, לגולנין העומדים במרדן לא עבוד
רבנן תקנתא, והיכא דאטרחיה לבי דינא
מקבלין מהן. ובנמוק"י (לג: מדפי הרי"ף) כתב
בשם התוס', דלא תקנו כן אלא באנשים
שרוב עסקם ומחיתם נזונים בגזל וברבית,
דלא יספיק כל אשר להם, וימנעו מן

התשובה, אבל לא באדם אחר. וכ"כ הרא"ש,
ובשם הרא"ה כתב כתירוף הרמ"ה, עי"ש.

14. שערים מצויינים בהלכה

אין לו אלא שכרו. כתב בדרכי משה (חו"מ
סי' רסד סק"ב) בשם תשובת מיימוני (גזילה
סי' י) דיש דס"ל דאין חיוב להחזיר אבידה
כשהבעלים עמה, ור"י חולק. ובדרישה (סי'
רסה סק"ב) כתב דגם מלשון הרמב"ם והרא"ש
משמע, שגם אם הבעלים שם חייבה התורה
להשיב. ועי"ש (ד"ה שוב) מש"כ בשם תשו'
מיימונית.

15. ברכת אברהם

מהפקרא קא זכינא. לנאורי נראה דכונה דהוא אחר
יחוש אצל לא הוה אצוד ממנו ומכל אדם דהא
איכו עומד ויכול להגיל. ויותר מזה מוכח להלן מי שצא בדרך
ומעות בידו ואגם כנגדו דצודאי לא מקרי אצוד מכל אדם,
אלא שמתייאש מחמת האגם.
ולפ"ז ל"ע על יסוד התיבות צסי רס"ב סק"ג וקלות צסי
ת"ו סק"א (כצאנו דצריכס צדף ס"ו ע"א על
הוד"ה הכא) דיחוש ל"ה הפקר אלף עד דאתי לרשות זוכה
הוה שלן, וצדאיא כתב התיבות שיכול לחזור מהיחוש צלי
קנין, ח"כ היכי שרואה הצירו מליג הא חוזר מהיחוש, וכן
צמפריש תרו"מ ע"ז הרי צאינו מתייאש דהא שוכ לו ומשתמש
עוד ערס שלוקחים ממנו. ומשמע מזה דכיון דמיד התייאש
הוה הפקר ושוכ ח"א לחזור ולכן גם ח"א להפריש ע"ז
תרו"מ ולי"ע.

16. שערים מצויינים בהלכה

מהפקירא קא זכינא. בתרומת הכרי (סי' רסב)
הביא מחלוקת הראשונים אי
מהני יאוש לדבר שהוא ברשותו, דדעת
הרמב"ן והרשב"א במס' ב"מ (פ"ב) דלא מהני
יאוש לדבר שהוא ברשות הבעלים, וכ"כ
הנמוק"י (שם כג:). אבל דעת התוס' והרא"ש
דמהני יאוש אף לדבר שהוא ברשותו,
ולשיטת הראשונים דיאוש לא מהני לדבר
שהוא ברשותו, קשה מהגמ' כאן דמתורת
יאוש הוי הפקר, ומכי מתייאש מהני, ועי"ש
שמוכח שלא מתורת הפקר נגעו ביה אלא
מתורת יאוש.

17. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף קטו עמוד ב

בדב"א [ח"ב סימן טז - ד] ובש"י ר' שמואל [ב"מ דף כא: סימן ט - ו] מקשים לפי שיטת האחרונים [קה"ח סימן
תו - ב ונה"מ סימן רסב - ג הובא להלן קטז]. אות ז' שיאוש לא יצא מרשות בעלים עד שיבוא ליד זוכה, קשה
למה הכא גבי יין משתברות לא חלה התרומה, הרי אכתי ברשותיה הוי. וכתב הדב"א שהאחרונים מוכרחים
לפרש שהכא שהוי אבודה מכל אדם הוי הפקר וכמו שסובר הנתיבות בעצמו.

18. תוספות על בבא קמא דף נח/א

א"נ מבריה ארי מנכסי חברו לית ליה פסידא. ... ועוד אמרינן בהגוזל בתרא (לקמן דף קטז:) שטף נהר חמורו
וחמור חברו והניח שלו והציל של חברו אין לו אלא שכרו ושכרו מיהא שקיל ולא אמרינן מברית ארי
בעלמא הוא וכן משיב אבידה שנותנין לו שכר כפועל בטל (ב"מ דף לא: ושם) לא אמר דליהוי כמברית ארי בעלמא
ולא יטול כלום ואין לומר דבכל הנהו אע"ג דמן הדין היה פטור מ"מ תקנת חכמים הוא שישלם לו כדי שישב
אבידתו של חברו אבל פורע חובו אין לנו לעשות תקנה ע"י זה דהא הכא בשמעתין משמע דאי הוה מדעתו הוה
חשיב מברית ארי ולא היה נוטל כלום אעפ"י שהוא מציל חברו מן ההפסד לא עשו תקנה ונראה לר"י דמברית
ארי שאינו נוטל שכר היינו כשאין הדבר ברור שיבא לידי הפסד כגון שהארי רחוק ואין יודע אם יבא כאן
הארי אם לאו ואין מצילו אלא מדאגה ומן הפחד שדואג שמא יבא אבל אם הדבר ברור שיבא לידי הפסד
ולידי דריסת הארי או מציל מפי הארי עצמו אז ודאי נוטל שכרו כמו שטף נהר חמור חברו ...

19. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף קטו עמוד ב

טו] ותקלה עצמה תנאי היא דתניא וכו' - בפשטות הכוונה למחלוקת ב"ש וב"ה. הרשב"א מקשה דא"כ
יוצא שבריתא דידן שחייש לתקלה הוי כמו ב"ש, וא"כ אינה להלכה, ונראה כוונתו דב"ש במקום ב"ה
אינה משנה [ברכות לו ב.]. ומתרג' הרשב"א שהבריתא גם לפי ב"ה דהכא מודים ב"ה דחיישינן לתקלה, דשמן
אין מסתפקין ממנו אלא מעט מעט ובזמן ארוך חיישינן טפי לתקלה, וכן יין כיון שמירי בין חדש שצריך
להשהותו עד שיתישן חיישינן טפי לתקלה. משא"כ בבריתא שבו נחלקו ב"ה וב"ש שמירי בין ישן שיכולים
לזלף בו מיד לא חששו ב"ה לתקלה.
הרמ"ה בשיטה והתורי"ד חולקים על הרשב"א וכתבו שבריתא דידן היא כב"ש ואינה להלכה. ומוסיף
התורי"ד שהרבה פעמים מעמידים ברייתא כב"ש כגון הא דאמרינן [לעיל סה ב] הא מני ב"ש היא דאמרי
שינוי במקומו עומד.

ולפי דברי הי"מ בתוס' כתב הפנ"י [הובא להלן קטז]. אות ב] דהא דאמרינן תנאי היא אין הכוונה למחלוקת ב"ש
וב"ה אלא למחלוקת ב"ה ור' ישמעאל בר' יוסי, לפי ב"ה לא חיישינן לתקלה, ולפי ר' ישמעאל בר' יוסי חיישינן
לתקלה.

20. דבר יעקב מסכת בבא קמא דף קטז עמוד א

א] רד"ה אין הכרעה וכו' והלכתא כתרי שאין עומדים דברי היחיד במקום שנים דאחרי רבים להטות כתיב וכו' אבל הכא וכו' טעמא דנפשיה קאמר - כוונת רש"י שאם טעמא דנפשיה קאמר א"א לצרפו לתנא השני להיות השנים רוב נגד האחד. ומקשה הקו"ש [פסחים אות נב] אם הטעם משום רוב למה א"א לצרפם כשאין טעמיהם שווים, וכמו שפוסק הרמ"א [חו"מ סימן כה] בשם המהרי"ק דאזלינן בתר רוב דעות אפ' אין טעמיהם שווים. הברכ"א מתרץ דהתם ליכא שום מחלוקת ביניהם בדין אלא בטעם ולכן הם מצטרפים, אבל הכא שגם בדין יש מחלוקת אינם יכולים להצטרף. המהר"ם שיק [חו"מ סימן ד] והאילת השחר והברכ"א מקשים מה מועיל עוד דעה להצטרף לב"ה או לב"ש כדי להכריע, הרי ב"ה בל"ה היו רבים אלא שב"ש מחדדי טפי [כמבואר בגמ' יבמות יד א] וא"כ מה משתנה אם יתוסף לב"ה עוד תנא.

21. שערים מצויינים בהלכה

אני אכריע. עי' בפרש"י ותוס'. ובשם ר"ת (ר"ח) פירשו, הכרעה שלישית, כלומר תלמיד אתה ואין זו הכרעה. וכן כתב בתוס' רי"ד [שדכרי המורה לא נראה לון דאין דעת שלישית שלך שבא להכריע, חשובה להכריע ביניהן, מפני שאינך חבירם, אלא אחד מתלמידיהם, ואינו חשוב להכריע אא"כ מי שהוא חבר לאותם שנים החולקים, וכמו שאין האחרונים חשובים להכריע בין הראשונים, כמו כן אין הראשונים קרוין מכריעין על דברי האחרונים. וכ"כ הערוך (ערך כרע) בשם הר"ח. וכ"כ בחי' הר"ן מס' פסחים (סוף פ"א) בשם הר"ח, דכל שלא אמרה בפניהם לא מיקרי הכרעה. ועי' בספר העיטור (ח"א אות ג - גט חירות) שהביא פי' הערוך הכרעת חצי דבר מזה וחצי דבר מזה, ליתא, וכן פרש"י במס' נזיר (נג.), ועי' בדברינו שם. ובמחזור ויטרי (שער תנאים) כתב, דמכריע לאו בהדיהו, אלא לאחר זמן, ופליג לחד מינייהו. ועי' בפרש"י מס' חולין (קלז. סוד"ה והאמר). וכן פירש בספר הכריתות (לשון לימודים ש"ב אות ו). וכתב בספר יבין שמועה (כלל רסז) בשם ספר הכריתות (שם סוף סע"א) דדעת שלישי לא הוי מכריע, ונ"ל הני מילי דעת השלישי לשון יחיד, אבל אם דעת שלישית כלשון וחכמים הלכה הוי כאותו דעת. ועי' בהליכות עולם (שער ה אות ח). ועי' בדברינו במס' שבת (לט: ד"ה המכריע).

1. תשובות והנהגות כרך ב סימן א

שאלה: להכין מי נטילת ידים לבוקר תחת המטה, ובענין מים מגולים ליטול מהם לנט"י שחרית הנה לגבי אוכלין ומשקין שהיו תחת המטה כשישן, הגר"א זצ"ל החמיר מאד שאסור לאוכלם משום רוח רעה, ולפי זה המים האלו שתחת המטה רוח רעה שורה בהם ולכן יתכן שאין בכחם להעביר רוח רעה, וגם לפעמים המים מגולין, ולהגר"א גם בזמנינו יש להחמיר כהרמב"ם פ"א מהלכות רוצח ושמירת נפש הט"ו, דמים שנתגלו אסורים אף ברחיצה ואפילו להדיח הרצפה, ואף להמכריעין לאסור בשתיה לבד (עי' דרכ"ת יור"ד קט"ז - ז) נראה דיש לחוש אף לנטילה משום "הקריבהו נא לפחתך" שלא לקיים מצות נט"י במים האסורים לשתיה וכדמשמע כעין זה בירושלמי סוף סוכה ע"ש, ועיין בשד"ח הל' חנוכה שבריר שגם בקיום מצוה אמרינן הקריבהו נא לפחתך, ומיהו יש לדון בנטילת ידים שדינה כרשות וכמבואר ברמב"ם פרק י"א דברכות ה"ג [שרק אם אוכל פת חייב ליטול ידיו] שלא הקפידו בה על לפחתך כמו בקרבנות ואתרוג שהם חובה אבל כאמור גם אם ננקוט דמשום "הקריבהו נא לפחתך" מותר, ובפרט לדין דנקטינן דאין נאסר המשקין בדיעבד, מ"מ כיון שחוששין מר"ר במשקין שתחת המטה, אין בכוחם להעביר הרוח רעה וכמ"ש. [ובספר "נחלת אבות" (מנכד אחי הגר"א זצ"ל) כתב שיש לזהר באוכלין ומשקין שתחת המטה אפילו שהו שם עראי כשיניעור, ואף אם נראה לכאורה בחוש שלא מזיק, מ"מ פוגם מאד בנפש ע"ש ובדברינו בשו"ת תשובות והנהגות ח"א ה' י', וכן בדרכי תשובה קל"ז (ל"ח) מחמיר אפילו אינו ישן]. ולמעשה נראה להחמיר ולאסור להניח מי נטילה תחת המטה כשישן, שמא לא מועיל כלל הנטילה להעביר רוח רעה במים שבהם גופא יש רו"ר ונשאר בטומאתו, ואם מחמיר גם כשלא ישן עדיף וכמ"ש, והחומרא לכ"ע אף אם לא נאסר לשתיה, מ"מ מים ברוח רעה לא מעביר רו"ר, וכ"ש לגר"א שהאסור משום רוח רעה חמור עד שאינם ראויים לשתית אדם, מטעם זה גופא לא מעבירים טומאה, וראוי להחמיר טובא בנטילת ידים בבוקר שבלעדה האדם נשאר ח"ו בטומאה כל היום, וכן שמעתי פעם מפי הגאון דבריסק הגרי"ז זצ"ל "הינהגו הבנים וננות מתחיל ליטול ידם לטומאה, ולא מלתא זוטרתיה היא ליהור בכך" ע"כ, וע"כ כמ"ש"נ (רק לא שמעתי ממנו מאיזה גיל לזהר בכך בקטנים, והאחרונים דנו בזה). ועיין ב"שערי רחמים" מהגר"א (קנ"ו אות ב') בשם הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל שהגר"א החמיר רק לעצמו באוכלין שתחת המטה אבל לאחרים היקל. ולענ"ד מירי בלא שישנו עליהם. אבל בשינה יש להחמיר טובא שאפילו לעכו"ם אין למכור שמא ימכרנו לישראל. ומי נטילה שכבר נטל מבואר בזה"ק (מובא בב"י סי' ד') שיש בהם רו"ר שעוברת מהידים אל המים והוי סכנה. ואין אנו בקיאין איזה סוג רו"ר היא. ואולי מתדבק חדא בחבירו ולא מועיל כלל, ושפיר העלינו שצריך להחמיר בזה.

2. דף על הדף מסכת בבא קמא דף קטו עמוד ב

דלאיבוד אזיל לית בהו זכייה והפקירא הוא, רש"י [ופריך הגמ' מהא דתניא, מי שבא בדרך ומעות בידו ואנס כנגדו לא יאמר הרי פירות שיש לי בתוך ביתי מחוללים על מעות הללו ואם אמר דבריו קיימין וכו'] [הרי דאע"ג דלאיבוד קא אזיל מ"מ לא הוי כהפקר].

הקשה הגאון ר' יעקב רודרמן זצ"ל (בקובץ ישורון כרך י"ח ע' רכט) מהגמ' כאן על דברי התוס' לעיל (י"ז ע"ב) ד"ה זרק כלי וכו' שכתבו:

נראה דאם זרק אבן או חץ על הכלי ובא אחר וקדם ושברו דפשיטא דחייב, ולא שייך כאן מנא תבירא תבר, דאי אזלינן נמי הכא בתר מעיקרא לא משכחת בצרורות חצי נזק, וסברא פשוטה היא לחלק בין זורק אבן לזורק כלי עצמו עכ"ל.

הרי דסבירא להו דיש לחלק בין היכא דעושה מעשה בגוף הכלי עצמו, דאז שייך לומר בתר מעיקרא אזלינן, להיכא דזרק אבן או חץ על הכלי ולא עשה שום מעשה בגוף הכלי, דהתם כ"ע לא פליגי דבתר תבר מנא אזלינן.

וקשה על התוס' מדברי הגמ' כאן, דלפי דברי התוס' יש לחלק בפשיטות ביניהם, דהיכא דנשבר כד היין הוי כזורק הכלי עצמו ונחשב כאילו ההיזק הוא כבר כאן, משא"כ גבי הד' דהגזלנין הוא רק כזורק חץ וממילא לא נחשב כאילו כבר נעשה ההיזק.

אמנם נראה דמגמרא זו לא קשה כל כך, דיש לחלק דהתם לא איירי בדין "מזיק" אלא בדין "ברשותו" לגבי חילול מעשר, ואף על גב דלא נחשב כאילו כבר נעשה הנזק עכשיו, מ"מ לא מקרי "ברשותו" כיון שבודאי יטלו הגזלנים ממונו, ואפ"ה דבריו קיימין, ושפיר פריך הגמ' מאי שנא מכדי יין ושמן.